

מה תרומה יין ושמן הוא דמחייבי שאר משקין לא אף בכורים היוצא מהן יין ושמן אין שאר משקין לא, והדר גמיר בכורים מתרומה, והקשה הוא ז"ל אי הכי טעמא דרבי יהושע לאו משום זיעה הוא כמר בר רב אשי אלא מהאי טעמא ואפילו כתשן והוציא מהן משקין, ודחק ותירץ הוא ז"ל דאפשר דמר בר רב אשי סבר לה כוותיה בהיכא דהוי זיעה, אבל היכא דכתשן לא, דעיקר הוי ולא גרע ממיא דסילקא, והקשה עוד אם כן [אתיא] אפילו כרבי אליעזר, דעד כאן לא פליג רבי אליעזר אלא בפירות ועשאן משקה אבל משקין שזבו זיעה בעלמא נינהו ולא משלם חומש, ותירץ דאיכא למימר דמילתא דפשיטא ליה קאמר, דכרבי יהושע ודאי, אבל כרבי אליעזר ספק, אלו הן דברי הרב ז"ל.

ובודאי שהם דברים רחוקים מאד, חדא דאם כן היכי תליא כלל הא דמר בר רב אשי בהא דרבי יהושע, דההיא דרבי יהושע תלי בגזירת הכתוב ואע"ג דהוי משקה גמור, ודמר בר רב אשי הוי משום דלא חשיב ליה משקה אלא זיעה, ועוד דאם כן מאי דקאמר מרנא דמר בר רב אשי סבר לה כוותיה בהיכא דהוי זיעה אבל היכא דכתשן לא, אטו מי פליג מר בר רב אשי אההיא דרבי יהושע דתלי טעמיה בגזירת הכתוב וגמר לה מבכורים, ואנן דקיימא לן (ל"ט א') דמיא דכולהו שלקי ככולה שלקי מי מפקינן הא דרבי יהושע לבר מהלכתא, ואי שלקו להו לתמרי ונפיק מיניהו דובשא דרך בשול מי מברכינן עליה בורא פרי העץ.

אלא משמע דטעמא קא דרשינן דכיון דלא חאיל שם תרומה אסחיטת הפירות לבד מיין ושמן שמע מינה דלא חשיב משקה אלא זיעה בעלמא, וחומץ סתוניות נמי כטעמא דארמן, ולא דמי למיא דשלקי ומיא דשיבתא, דהנהו כיון דרוב אכילתן הוא על ידי שליקה מי שליקתן כמותן, הא כל מידי דלאו דרכיה למישלקיה ולא למיסחטיה אלא למיכליה בעיניה, בהנהו לא אמרינן שיהיו מימיהן כהן, והא דקא כאיל הכא ושאר כל מי פירות, לאו פירות שדרכן לישלק קאמר, אלא כעין תפוחים ותמרים שדרכן ליאכל חיים ובעיניהו קאמר, כרמונים וענבים וכיוצא בהן.

ומכל מקום שמעינן מיהא דיין תפוחים ורמונים אין מברכין עליהן אלא שהכל, אבל לפי דברי הרב ז"ל מברכין עליהן בורא פרי העץ, ובתוספתא דמכילתין בריש פרק [ד'] (ה"ב) תנינן בהדיא שאין מברכין עליו אלא שהכל, דתנינן תמן

ניבלי"ש שבלילתן רכה כיון שהן גובלא בעלמא לא מברכינן עלייהו המוציא אלא מיני מזונות ואפילו קבע סעודה עלייהו, דלא דמי לכובא, שאין בלילת הכובא רכה כל כך כמו בלילת הניבלי"ש, ולפי דבריהם נראה שהם אינם מפרשים כפירוש רש"י ז"ל, דלפי דברי רש"י ז"ל אין לך בלילה רכה מכובא דארעא, ושמא כובא דארעא לדבריהם היא עיסה רכה מאד ואופין אותה על גבי קרקע, וכן נראה מלשון רבינו הא"י ז"ל וזה לשונו טריקני דהוא כובא דארעא מאפה ולא בתנור אלא על הארץ חייב בחלה כדר' אבין אמר רבי יוחנן ואע"ג דגובלא הוא ראשית עריסותיכם קרינן ביה, וכן ודאי נראה, שאילו לדברי רש"י ז"ל מאי איכא בין כובא דארעא למרתח גביל דאף היא נמי פירש הוא ז"ל נותנין קמח בכלי ומים ובוחשין בכף ושופכים על גבי כירה כשהיא ניסוקת, ומיהו גם הא דמרתח גביל פירש רבינו הא"י גאון ז"ל בענין אחר, שהוא ז"ל פירש כגון קמח שנותנין עליו מים ומרתיחין אותו ולא עיסה הוא, וגריס בה ואינה חייבת בחלה. ואותן פרטולי"ש ורישאולי"ש כיון דאית להו תוריתא דנהמא אומרים בתוספות שמברכים עליהם המוציא וחיובות בחלה, וצריך עיון בההיא דפרק כל שעה (פסחים ל"ז א').

דבש של תמרים ויין תפוחים וחומץ סתוניות וכו' רבי אליעזר מחייב קרן וחומש רבי יהושע פוטר. פירש רש"י ז"ל לפי שלא ניתן למשקה אלא ענבים וזיתים בלבד, הא שאר כל מי פירות זיעה בעלמא הוא, והיינו כמר בר רב אשי, וקשיא לי דתינח כולהו, אלא חומץ סתוניות מאי איכא למימר, דאדרבה לא ניתן אלא למשקה ואין דרכו ליאכל, ודרך היוצא ממנו ליאכל הוא כדאיתא בנדורים פרק הנודר מן המבושל (נ"ג א'), והכי נמי קשיא למה שפירשו בתוספות דזיתים וענבים אישתנו לעילויא אבל כל שאר מי פירות לא אישתנו לעילויא והלכך קרי לכולהו זיעה בעלמא, דחומץ סתוניות ודאי אישתני לעילויא ולית ליה עילויא אחרינא, ואולי נאמר דכיון שהסתוניות בעצמן, שהן הענבים הרעים שאינם מתבשלים לעולם, הן גרועין מאד ואינן ראויין, גם היוצא מהן אע"פ שהוא יותר ראוי מהן עצמן, מכל מקום הוא גרוע כל כך שאינו ראוי ליקרות משקה אלא זיעה בעלמא.

והראב"ד ז"ל פירש דטעמא דרבי יהושע משום דקסבר דגמרינן תרומה מבכורים מה בכורים משקה היוצא מהן כמותן דכתיב אשר תביא מארצך, והכי דריש בספרי, אף תרומה נמי, ואוקי באתרה

דבש תמרים ויין תפוחים וחומץ סחוגיות מברכין עליהן כדרך שמברכין על המוריים.

ומכל מקום מדברי כולם נלמוד בדבש הזב מעצמו מן התמרים שאין מברכין עליו כי אם שהכל, אבל בפירושי רבינו האי גאון ז"ל ראיתי שכתב בשם מקצת מרבנותא ז"ל דהא דמר בר רב אשי דוקא בששרה את התמרים במים ובשלך, כהאי גוונא הוא דהוי זיעה בעלמא דאזוקי מזיק ליה, אבל אם הניח חטובות תמרה וזב מהן דבש שלא על ידי האור לאו זיעה הוא אלא פרי העץ הוא והכתוב קראו דבש, וקצת סוּע יש לדבריןן מהא דשלק את התמרים לא דמי למיא דכולהו שלקי, אע"פ שהדברים מתמיהין מצד עצמן, דהא מוקמינן להא דמר בר רב אשי כי הא דרבי יהושע, וההיא דרבי יהושע אפילו במשקה והדבש הנסחט ממנו הוא, ועוד דהוה ליה כיוצא מן התאנים ומן הרמונים, ובפרק כל שעה (פסחים כ"ד ב') חשיב להו זיעה בעלמא ואינו סופג את הארבעים אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים גבי ערלה, דאמרינן תמן עלה דההיא דכל איסורין אין לוקין עליהן אלא דרך הנאתן, אמר ר' זירא אף אנן נמי תנינא אין סופגין את הארבעים משום ערלה אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים ואילו מתאנים ורמונים לא מאי טעמא לאו משום דלא קאכיל להו דרך הנאתן, ואמר ליה אביי בשלמא אי אשמעינן פירא גופא ולא קאכיל ליה דרך הנאתן שפיר אלא הכא משום דזיעא בעלמא הוא, ומההיא נמי דפרק כל שעה איכא למידק כדידי דלא מברכין איין רמונים בורא פרי העץ אלא שהכל, דזיעה בעלמא הוא, ומכל מקום לגבי דבש תמרים אפשר כדברי הגאון ז"ל דדבש כתיב בפרשה ולא תמרים, דאלמא אף על הדבש מבורך בורא פרי העץ ולבסוף מעין שלש, והיינו בדבש הזב מאליו.

שתיता. אסיקנא דבעבה מיני מזונות משום דלאכילה קא עבדי לה אבל רכה שהכל משום דלרפואה עבדי לה, קשיא לי ואפילו עבדי ליה לרפואה מאי הוי ליבריך עליה בורא פרי האדמה, דבשלמא מיני מזונות לא מברכין עליה כיון דלא עבדי ליה לאכילה ולמיזון, אבל פרי האדמה מיהא ליבריך עליה, דבמילתיה קאי, וכקמחא דחיטי לרב יהודה דלעיל (ל"ו א'), ואי הוה קיימא לן כרב נחמן דאמר בקמחא דחיטי שהכל שפיר, אלא אי קיימא לן כרב יהודה תיקשי, דהא קיימא לן נמי כי האי מסקנא דרב חסדא דהכא, ואם תאמר דכיון דלא מיכוין אלא לרפואה בעלמא לא מברכין עליה אלא

שהכל, והא שמן שעל ידי אניגרון היכא דמיכוין לרפואה מברכין עליה בורא פרי העץ, ואפשר לומר דשאני הכא דכיון שאין דרכו ליהנות ממנו בהכין אלא לרפואה בעלמא ואין עיקר הנאתו בהכי לא מברכין עליה אלא שהכל דלאו במילתיה קאי, אבל שמן על ידי אניגרון, דרך הנאתו היא כדרך שתיה, אלא שכל שהוא לבדו מזיק, ומכשירין אותו על ידי אניגרון, וכשהוא עושה האניגרון עיקר אי אפשר לברך עליו, משום דהוה ליה אניגרון עיקר ושמן טפלה לו, אבל כשמתכוין לרפואה הוה ליה שמן עיקר ודרך הנאתו, לפיכך מברכין עליו בורא פרי העץ ואע"פ שהוא מתכוין לרפואה כדאמרן דמכל מקום דרך עיקר הנאתו הוא, כן נראה לי.

ואי סלקא דעתך לרפואה קא מיכוין רפואה בשבת מי שרי. פירוש דקסבר רב יוסף דאם איתא להא דרב חסדא שאין דרכן של בני אדם לעולם לשנות שתיית רכה אלא לרפואה אם כן אסוד לשנותה בשבת, והיינו דלא קשיא ליה שתיית שמן בשבת על ידי אניגרון למי שחושש בגרונו, משום דאניגרון כיון שדרכן של בני אדם לשנותו כך ליהנות בו לפעמים ושלא מחמת רפואה, השתא נמי דשתי ליה לכונת רפואה לא גזרינן ביה משום שחיקת סמנין, דאיכא למיתלי דילמא לשתיית הנאה בעלמא קא מיכוין, ולא פלוג רבנן בין שותה לרפואה לשותה לכונת הנאה, אבל שתיית כיון דלעולם לא עבדי לה רכה אלא לרפואה, אע"ג דאוכל הוא, לא ליכליה בשבת, דאית ביה משום שחיקת סמנין, והיינו נמי דלא אקשי ליה אביי מן החושש בגרונו לא יערער לתוכו שמן אבל נותן הוא לתוך האניגרון וכדאמרן (ל"ו א'), אלא אקשי מרתנן כל האוכלין אדם אוכל לרפואה, דמשמע כל האוכלין ואפילו אותן שאין דרכן של בני אדם לאוכלן אלא לצורך רפואה, דמכל מקום כיון דתורת אוכל יש להן אע"פ שאינו אוכלן אלא לרפואה אפילו הכי שרי, כן נראה לי.

דף ל"ח ע"ב. והלכתא המוציא. ואם תאמר ומאי שנא מבורא פרי הגפן דלא מברכין הבורא, ומיהו בירושלמי (ה"א) איכא מאן דאמר הכין דלדעתיה דרבי נחמיה מבורך בורא פרי הגפן ועל דעתיהו דרבנן מבורך הבורא, אבל בגמרא דילן לא משמע הכין, ופוק חזי מה עמא דבר דבהמוציא אסיקנא הלכתא המוציא ובבורא פרי הגפן מברכין בורא ולא מברכין הבורא, אבל בירושלמי סברא אחרת שאמרו (שם) דטעמא דרבנן בהמוציא כדי שלא